

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK LXXII

ČERVEN 2003

ČÍSLO 3

347.72(437.3):614.253.5:27-468.5

NĚKOLIK POZNÁMEK K DOBROVOLNÝM REGISTRACÍM SESTER V ČR

Daniel JIRKOVSKÝ

Posádková ošetrovna, Radošov

Souhrn

Autor se v příspěvku věnuje problematice dobrovolných registrací sester. Popisuje podmínky a metodiku registrace a přínos samotné registrace pro ošetrovatelskou praxi, zaměstnavatele i samotné sestry.

Klíčová slova: Česká asociace sester; Ošetrovatelství; Registrace; Sestra; Vzdělávání.

A Few Remarks on the Voluntary Registration of Nurses in the Czech Republic

Summary

The author discusses the problem of voluntary registration of nurses in his article. He describes the conditions and methodology of registration and the contribution made by the registration itself to the nursing profession, employers and the nurses themselves.

Key words: The Czech Association of Nurses; Nursing; Registration; Nurse; Education.

Úvod

Tak jako se v čase mění celá řada lidských činností, mění se i samotná ošetrovatelská praxe. V posledních letech dochází ke zřetelnému odklonu od instrumentálního ošetrování nemocných směrem k individualizované, komplexnější, samostatnější, ale na druhou stranu i k mnohem náročnější práci sestry s nemocným i zdravým člověkem. Akceptovat a v praxi naplňovat tyto nové intelektuální a pracovní požadavky může pouze sestra, která je vybavena odpovídajícími teoretickými poznatky a disponuje specifickými osobnostními schopnostmi a dovednostmi. Tyto kvality si na úrovni doby může udržet pouze sestra, která systematicky pracuje na svém dalším vzdělávání.

„Registrace je systém permanentní kontroly celoživotního odborného růstu sester, porodních asistentek, zdravotních laborantů a asistentů hygienické služby (dále také jako S, PA, ZL, AHS). Každá S, PA, ZL, AHS v pravidelných opakujících se cyklech

během svého profesního života prokazuje, že se soustavně rozvíjí a obnovuje své odborné znalosti.“ (3)

Doporučení mezinárodních autorit k registracím sester

Nejvýznamnější mezinárodní organizace, mezi nimi Mezinárodní rada sester (dále jen ICN), Světová zdravotnická organizace (dále jen WHO) a Stálá komise sester při Evropské unii (dále jen EU), doporučují zavést systém centrální registrace sester ve všech zemích jako prostředek kontroly postkvalifikačního vzdělávání sester.

Ve dnech 16. až 18. dubna 2002 se uskutečnilo na Ministerstvu zdravotnictví ČR (dále jen MZd ČR) jednání evaluační mise expertů EU. Výsledkem jednání byla poměrně kritická hodnotící zpráva za sekci všeobecných sester, ve které se mimo jiné uvádějí následující doporučení pro Českou republiku:

– vyvinout systém, který bude generovat potřeb-

né údaje o pracovních silách pro podporu rozhodování o vzdělávání sester;

- naléhavě založit centrální registr všech sester s pravomocemi řídit profesi vnitřně a vykonávat činnosti spojené s uznáváním vzdělání podle sektorálních směrnic EU (2).

Registrace sester v ČR – historie a současnost

Pomineme-li registraci ve Spolku diplomovaných sester v meziválečném období a v letech 1945–1949, neexistoval na území dnešní České republiky žádný centrální registr, který by účinným způsobem reguloval vývoj ošetrovatelské profese a zároveň kontroloval plnění jedné ze základních povinností, tedy povinnosti se kontinuálně vzdělávat.

Dne 9. dubna 1998 byla MZd ČR schválena Koncepce rozvoje českého ošetrovatelství (Metodický pokyn MZd ČR č. 6/1998), která předpokládala zavedení registrace sester v ČR. Rada pro rozvoj ošetrovatelství MZd ČR iniciovala návrh metodiky centrální registrace sester, který následně a opakovaně ověřila v praxi ve vybraných ústavních zařízeních. Podle této metodiky v současné době probíhají dobrovolné registrace v Registračním centru České asociace sester.

Podmínky a metodika registrace sester

Vzhledem k tomu, že by mohlo dojít k různě interpretaci zpracovaného textu, předkládám doslovný opis z oficiálních materiálů České asociace sester (ČAS) k registraci sester.

Podmínky řádné registrace

S, PA, ZL, AHS, který získal způsobilost k výkonu povolání ukončením studia na střední nebo vyšší zdravotnické škole v příslušném studijním oboru se může řádně registrovat, splní-li následující podmínky registrace:

během 1 registračního cyklu:

- a) získá 40 kreditních bodů v oblasti dalšího vzdělávání
- b) odpracuje v oboru alespoň 2500 hodin

S, PA, ZL, AHS, který splnil uvedené podmínky a je veden v registru České asociace sester může užívat titul:

- Sestra (S): registrovaná sestra
- Porodní asistentka (PA): registrovaná porodní asistentka
- Zdravotní laborant (ZL): registrovaný zdravotní laborant
- Asistent hygienické služby (AHS): registrovaný asistent hygienické služby

Registrační cyklus

Registrace se opakuje v pravidelných pětiletých cyklech. Při první registraci se započítávají jako registrační cyklus doložené aktivity v dalším vzdělávání za posledních 5 let od data podání přihlášky. Nový cyklus je zahájen zanesením S, PA, ZL, AHS, který o registraci žádá, do registru ČAS. Po zanesení do registru S, PA, ZL, AHS obdrží registrační kartu s registračním číslem a označením její validity (doby platnosti). Současně je vydán registrační certifikát a odznak. Karta i certifikát mají platnost po dobu 1 registračního cyklu. Registrační číslo zůstává S, PA, ZL, AHS, pokud je registrován opakovaně, trvale stejné. Od data vydání karty běží registrační cyklus, který trvá maximálně 5 let. Plní se v něm podmínky řádné registrace. Vzdělávací aktivity se zaznamenávají do Indexu odbornosti. Po uplynutí dalšího registračního cyklu požádá S, PA, ZL, AHS o obnovení registrace, získá novou kartu a certifikát s termínem platnosti na dalších 5 let.

Kdo se může registrovat

Registrace ČAS je dobrovolná, registrovat se mohou jak členi, tak nečleni asociace. Podmínky registrace jsou pro všechny S, PA, ZL, AHS stejné. Registrace je určena S, PA, ZL, AHS, kteří získali odbornou způsobilost k výkonu povolání na středních nebo vyšších zdravotnických školách:

- Sestry (S), které jsou oprávněné k výkonu povolání v oborech zdravotní sestra, všeobecná sestra, dětská sestra, psychiatrická sestra, ženská sestra, sestra pro ARO a JIP
- Porodní asistentky (PA), které jsou oprávněné k výkonu povolání v oboru porodní asistentka
- Zdravotní laboranti (ZL), kteří jsou oprávněni k výkonu povolání v oboru zdravotní laborant
- Asistenti hygienické služby (AHS), kteří jsou oprávněni k výkonu povolání v oboru asistent hygienické služby

Pracují v lůžkovém nebo terénním zařízení resortu zdravotnictví, resortu sociální péče nebo vyučují ošetrovatelství ve vzdělávacích institucích resortu zdravotnictví nebo školství.

Kategorie registrace

Existují 3 kategorie registrace: vstupní registrace, řádná registrace A, řádná registrace B. Podmínky pro zařazení S, PA, ZL, AHS do centrálního registru jsou pro oba stupně stejné.

Vstupní registrace je zahájena zanesením S, PA, ZL, AHS do centrálního registru, o které požádá registrační centrum zasláním přihlášky. Do vstupní registrace se mohou hlásit S, PA, ZL, AHS, kteří chtějí být v registru, ale zatím nesplňují podmínky

řádné registrace. K žádosti o vstupní registraci přiloží kopii vysvědčení o získání kvalifikace a potvrzení o zaplacení registračního poplatku. Stačí, když se prokáže vysvědčením o ukončení střední nebo vyšší zdravotnické školy. Jakmile S, PA, ZL, AHS během tohoto období prokáže, že splnil podmínky řádné registrace, může požádat o řádnou registraci.

Řádná registrace typu A je vyšší kategorie registrace určena S, PA, ZL, AHS typu A – absolventům vyšší nebo vysoké školy v oboru, univerzitního studia ošetrovatelství nebo specializačního studia, kteří splnili podmínky řádné registrace, tj. za minulých 5 let před datem podání žádosti odpracovali alespoň 2500 hodin jako S, PA, ZL, AHS ve zdravotnickém, sociálním nebo vzdělávacím zařízení a získali nejméně 40 kreditních bodů dalším vzděláváním.

Řádná registrace typu B je určena S, PA, ZL, AHS typu B – absolventům střední zdravotnické školy. Platí pro ně stejné podmínky registrace jako u typu A. Pokud má S, PA, ZL, AHS registraci typu B (absolventi střední zdravotnické školy) a splní v průběhu registračního cyklu podmínky registrace A (absolvováním vyšší nebo vysoké školy v oboru, univerzitního studia ošetrovatelství nebo specializačního studia), oznámí tuto skutečnost doloženou kopií vysvědčení registrační komisi, která mu vydá registrační kartu A a nový registrační certifikát. Termín registračního cyklu zůstává tímto aktem nezměněn a běží podle původní platnosti. Kreditní body získané v nižším stupni jsou validní i pro vyšší stupeň registrace.

Praxe

Praxí se rozumí výkon povolání S, PA, ZL, AHS nebo pedagogická činnost ošetrovatelského/zdravotnického zaměření v zaměstnaneckém poměru v resortu zdravotnictví, sociální péče nebo školství.

Registrační centrum

Registrační centrum je instituce České asociace sester, která zajišťuje centrální registraci. Sídli na adrese: Londýnská 15, 120 00 Praha 2. Centrum je v provozu každou středu 8–16 hodin. Centrum vede registr sester, porodních asistentek, zdravotních laborantů a asistentů hygienické služby a vydává registrační karty a certifikáty.

Odborná registrační zkouška

Odbornou registrační zkoušku může podstoupit S, PA, ZL, AHS, který během registračního cyklu nezískal potřebný počet kreditů, ale má dostatečnou praxi (alespoň 2500 hodin) a chce být řádně registrován. S, PA, ZL, AHS při zkoušce prokazuje, že má ve svém oboru aktualizované odborné znalosti.

Obsah a metodiku zkoušky stanoví registrační komise. Zkouška může zohlednit odborné zaměření, nemůže však být nahrazena žádnou jinou zkouškou (státní, specializační atd.). Odborné registrační zkoušky probíhají 2krát ročně v registračním centru.

Jak se přihlásit k registraci

Registrace ČAS byla zahájena historickým datem oslavy Mezinárodního dne sester 12. května 2001. Pokud se bude chtít kterákoli S, PA, ZL, AHS registrovat, může se přihlásit. Čím nižší registrační číslo obdrží, tím je její registrace z historického hlediska cennější. Pokud S, PA, ZL, AHS již splnil všechny podmínky, může ihned podat přihlášku k řádné registraci. Během registračního cyklu, který nastává datem vydání registračního průkazu, je třeba pro obnovení registrace plnit následující podmínky:

- kontinuálně se vzdělávat
- vést index odbornosti
- evidovat individuální vzdělávací aktivity
- 1krát za 5 let obnovit registraci

Žádost o řádnou registraci

K řádné registraci se S, PA, ZL, AHS přihlašuje písemně nebo osobně v registračním centru. K registraci potřebuje:

- vyplněnou formalizovanou přihlášku,
- doklady o absolvované praxi v rozsahu minimálně 2500 hodin v minulém registračním cyklu,
- záznam o vzdělávacích aktivitách v hodnotě minimálně 40 kreditů v minulém registračním cyklu,
- potvrzení o zaplacení registračního poplatku.

Co může pro své pracovníky udělat hlavní sestra

Registrované S, PA, ZL, AHS by měli být zárukou kvalitní a moderní ošetrovatelské a zdravotní péče. Právě to je cílem registračního systému. Proto by hlavní sestra nebo zaměstnavatel každého zařízení měli sledovat, kolik registrovaných pracovníků zde pracuje, a motivovat je k registraci. Hlavní sestra může registraci usnadnit zjednodušením administrativního postupu při podání přihlášky:

- zveřejnit metodiku registrace a přehled kreditních vzdělávacích aktivit,
- poskytnout pracovníkovi potřebné dokumenty k registraci,
- potvrdit pracovníkovi přehled absolvovaných aktivit a praxe,
- požádat registrační komisi o akreditaci konference s regionálním dosahem,
- vytvářet podmínky pro další vzdělávání.

ČAS splnila svou oznamovací povinnost podle §16 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních

údajů a projednala registraci s Úřadem pro ochranu osobních údajů.

Metodika registrace včetně vzoru potřebných formulářů a kreditního systému je k dispozici v regis-

tračním centru nebo na internetových stránkách České asociace sester:

<http://www.cnna.cz/registrace/index.html> (1).

Tabulka 1

Seznam vzdělávacích aktivit a jejich kreditní hodnota

TYP VZDĚLÁVACÍ AKCE		POČET BODŮ
Studium v dalším vzdělávání	1 rok řádně ukončeného studia (bakalářského, magisterského, specializačního, dlouhodobé průpravy)	20
Odborné konference, sympozia, pracovní dny, semináře	aktivní účast na národní odborné akci	15
	pasivní účast na národní odborné akci	7
	aktivní účast na mezinárodní akci v cizím jazyce	20
	pasivní účast na mezinárodní akci v cizím jazyce	10
	aktivní účast na ústavním semináři	6
	pasivní účast na ústavním semináři	3
Kurzy	absolvování dlouhodobého tematického kurzu	10
	absolvování krátkodobého tematického kurzu	7
Stáže	odborná stáž v ČR 3–5 dní	7
	odborná stáž v ČR delší než 5 dní	10
	odborná stáž v zahraničí 3–5 dní	12
	odborná stáž v zahraničí delší než 5 dní	17
Výzkum	výzkum v ošetrovatelství, v porodní asistenci, v laboratorních oborech, v problematice ochrany veřejného zdraví v ČR – nositel grantu, řešitel	20
	spoluřešitel	10
	řešitel mezinárodního projektu	25
	spoluřešitel mezinárodního projektu	15
Zahraniční praxe	zahraniční praxe spojená s dalším vzděláváním	10–20
Publikace	odborný článek ve zdravotnickém časopise – 1. autor	15
	odborný článek ve zdravotnickém časopise – spoluautor	10
	autor (spoluautor) odborné knihy, učebnice...	25

Proč je vhodné se registrovat právě nyní?

V současné době je možné přihlašovat všechny vzdělávací akce, které sestry absolvovaly v období od 1. ledna 1998 do 31. prosince 2001, aniž by tyto akce byly zařazeny do kreditního systému ČAS. Z tohoto důvodu by bylo velmi vhodné, aby sestry, které intenzivně pracovaly na svém dalším vzdělávání v uplynulých letech, mohly toto své úsilí maximálně zhodnotit získáním registrace platné po dobu následujících 5 let.

Co může pro vojenské sestry udělat Armáda ČR?

Kromě koncepčního řešení ošetrovatelské praxe v AČR, je nezbytně nutné konečně vypracovat reálný systém dalšího vzdělávání sester a vojenských zdravotníků a urychleně jej zavést do praxe. Nedojde-li k této změně co nejdříve, stane se služba ve vojenském zdravotnictví pro sestry, z hlediska jejich kvalifikace a pozdějšího uplatnění v civilním prostředí, trestem.

Závěr

Vzhledem k tomu, že v České republice stále ještě neexistuje nová legislativní norma, která by řešila způsobilost pracovníků k výkonu regulovaných povolání ve zdravotnictví, nemá stávající a jediný funkční systém registrace sester prozatím oporu v zákoně. I přesto je dobrovolná registrace sester přínosem pro ošetrovatelskou praxi, pro samotné sestry, jejich zaměstnavatele a v konečném důsledku i pro plátce zdravotní péče (zdravotní pojišťovny), kterými může být platná registrace chápána jako

pomocný indikátor kvality poskytované ošetrovatelské péče s reálným dopadem do smluvních vztahů.

Ze všech shora uvedených důvodů je třeba vytvářet vhodné podmínky a maximálně motivovat sestry k tomu, aby svým dalším vzděláváním plnily kritéria pro řádnou registraci.

Poznámka: Pokud se v textu objevuje pouze profesní označení sestra, myslí se tím i porodní asistentka, zdravotní laborant a asistent hygienické služby. Pod pojmem sestra se rozumí také kvalifikovaný pracovník mužského pohlaví vykonávající práci sestry, zdravotníka apod.

Literatura a prameny

1. Internet: <http://www.cnaa.cz/registrace/index.html>
2. KOHOUTOVÁ, I. Evaluační mise EU na MZ ve dnech 16.–18.4. 2002 sekce všeobecných sester a porodních asistentek. In Multioborová, interdisciplinární a mezinárodní kooperace v ošetrovatelství – neperiodická recenzovaná publikace Mezinárodní konference ošetrovatelství. 1. vyd. Praha, Grada Publishing a. s., 2002. 376 s. ISBN 80-247-0536-2
3. Kolektiv autorů: Jak se můžeme registrovat v České asociaci sester – České ošetrovatelství 8, praktická příručka pro sestry. 1. vyd. Brno, IDVPZ a ČAS, 2001. 73 s. ISBN 80-7013-330-9
4. Věstník MZd ČR r. 1998, Metodický pokyn č. 6/1998.

Korespondence: Mgr. Daniel Jirkovský
Vojenský útvar 8224
364 71 Radošov, p. Bochov
e-mail: jirkovsd@seznam.cz
radosov@zdravis.acr

Do redakce došlo 27. 3. 2003